herpy

GEKKOER

Giant ground gecko

Chondrodactylus angulifer

En stor, kraftig jordgekko fra ørkenerne i det sydvestlige Afrika. Den har ingen hæfteskiver, men korte, tornede tæer, der giver greb i løst sand og gør den til en dygtig graver. Om dagen sover den i en selvgravet gang, og om natten jager den termitter og andre leddyr. I terrariet skal den have et tykt lag sand og et fugtigt skjul.

Familie: Gekkonidae Tidligere navn: *Chondrodactylus angulifer namibensis* Udgivet 15. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**15-18 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-11 år**
Aktiv	**Nat**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Ørken**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 40 × 40 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**27-30 °C**
Hotspot	**35 °C**
Temperatur, nat	**18-24 °C**
Luftfugtighed	**35-50 %**
UVB	**Valgfri**
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis, parvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**10-12 mdr.**
Kuldstørrelse	**1-2 æg**
Kuld pr. år	**1-4**
Inkubation	**55-65 dage** ved 28-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES-listerne eller på bilagene til EU's forordning om handel med vilde dyr, så der kræves ingen CITES-papirer ved køb og salg. Ellers gælder dyrevelfærdslovens almindelige krav. Vildfangne dyr vænner sig dårligt til fangenskab, så køb opdrættede dyr, og bed gerne sælgeren om at bekræfte det skriftligt.

Om arten

Chondrodactylus angulifer er en bredhovedet, kraftig gekko, der er bygget til et liv på løst sand. Som den eneste i sin slægt har den ingen hæfteskiver under tæerne. I stedet er fingrene korte og tykke med små, spidse skæl på undersiden, som giver fodfæste i sandet og hjælper, når dyret graver. Voksne dyr bliver 15-18 cm inklusive hale, og halen er kortere end kroppen. Den største kendte kropslængde fra snude til kloak er 113 mm. Grundfarven går fra lys orange til rødbrun med et mønster af overlappende bånd, en mørk sadel over skuldrene og lyse striber fra snuden hen over øjet.

Hannen er større end hunnen, har et bredere hoved og to buler under halens rod, hvor hemipenis-poserne sidder. De fleste hanner har desuden hvide pletter med mørk kant på siderne ved skuldrene. Halen kan smides, hvis dyret bliver grebet. Føler gekkoen sig truet, rejser den sig på stive ben og bøjer halen frem over ryggen som en skorpion, og i dens hjemegne tror mange, at den kan stikke. Normalt er den tavs, men et skræmt dyr kan pibe.

Arten blev beskrevet af Wilhelm Peters i 1870 og var længe den eneste i slægten *Chondrodactylus*. Man regnede tidligere med to underarter, hovedformen og *namibensis* fra Namib-ørkenen, som Haacke beskrev i 1976. Genetiske data fra 2021 viser ingen klar forskel mellem dem, og i dag regnes arten som én samlet art. Forskellen ser ud til at være en glidende overgang i tegningen fra vest mod øst i de tørreste egne. Slægtens øvrige arter, fx *Chondrodactylus bibronii* og *Chondrodactylus turneri*, har hæfteskiver og klatrer på sten og træer.

I fangenskab er der registreret dyr på knap 11 år, og omkring 10 år regnes for realistisk ved god pasning. Det er de højeste kendte aldre, ikke et gennemsnit, og der findes ikke større opgørelser for arten. Gekkoen er rolig og spændende at iagttage, men den er et nataktivt gravedyr og ikke et dyr til håndtering.

Udbredelse og levested

Arten lever i den tørre vestlige del af det sydlige Afrika, mest i egne med under 300 mm nedbør om året. I Namibia findes den i store dele af landet syd for Stenbukkens vendekreds. Nord for den nedre Kuiseb-flod holder den sig hovedsageligt til den vestligste del af landet, og det nordligste fund er gjort ved Orupembe i Kunene-regionen. Den er også fundet i Omaheke-regionen i øst.

I Sydafrika lever den vest for 24° østlig længde i det meste af Northern Cape, i tilstødende dele af Western Cape og helt mod vest i Eastern Cape. Det sydligste fund ligger ved Touwsrivier. I Botswana kendes den kun fra det sydvestlige hjørne. Typelokaliteten er Hantam ved Oorlogsrivier nær Calvinia i Northern Cape. Prikkerne på kortet er registrerede fund.

> **Oprindelig udbredelse:** Namibia, Sydafrika og Botswana.

LEVESTED

Gekkoen lever på store, åbne sandflader: klitter og grussletter i Namib-ørkenen og sandede dele af Kalahari. Klimaet er barskt. I Namib falder der mellem 2 og 85 mm regn om året, nogle år slet ingen, og temperaturen svinger kraftigt både over døgnet og over året. Langs kysten driver tåge fra den kolde Benguela-strøm op til 50 km ind over land 100-200 dage om året og er en vigtig kilde til fugt.

Dagen tilbringer gekkoen i en gang, den selv har gravet, eller i et forladt hul efter en skorpion eller en lille gnaver. De selvgravede gange kan blive op til 90 cm lange og gå 25 cm ned. Efter solnedgang kommer den frem og bevæger sig langsomt rundt med mange stop for at holde øje med omgivelserne. Den tager termitter, møl, biller og deres larver, græshopper, edderkopper og skorpioner og æder også små gekkoer. Selv har den mange fjender, bl.a. hugormene af slægten *Bitis*, ugler, øreræve og surikater.

I naturen lægges æggene især fra september til januar. Det er kombinationen af kølige nætter, et varmt og tørt sandlag og lidt fugt dybere nede, du skal efterligne i terrariet.

Pasning

TERRARIET

Et par klarer sig i et terrarie på mindst 60 × 40 × 40 cm (længde × bredde × højde), og samme størrelse passer til et enkelt dyr. Skal du holde en han med to hunner, er lidt mere bundareal en fordel. Det er bundarealet og sandets dybde, der tæller, for gekkoen er et gravende jorddyr, der næsten ikke klatrer.

Brug sand blandet med lidt ler, kokosfibre eller tørv som bund, i et lag så tykt, at dyret kan grave sine egne gange. Når overfladen sprøjtes let en gang imellem, sætter sandet sig, så gangene holder, og det nederste lag skal holdes let fugtigt. Sand er artens naturlige bund, og den er ikke kendt for at sluge sand, sådan som *Eublepharis macularius* kan, men undgå helt fint, støvet sand.

Giv mindst to lave skjul pr. dyr, fx korkrør, halve kokosnøddeskaller eller sprækker af sandsten og skifer. Stenene skal stå direkte på terrariets bund og ikke ovenpå sandet, så de ikke kan skride ned over et dyr, der graver under dem. Sæt en fugtekasse med fugtig vermiculite eller sphagnum ind til hudskiftet. Et par tørre grene og en rod bryder det ensformige ørkenlandskab. Alt skal kunne tages ud og vaskes, og terrariet skal have god ventilation og et tætsluttende låg.

TEMPERATUR

Om dagen skal baggrundstemperaturen ligge på 27-30 °C med en kølig zone på 24-25 °C og et lokalt varmt sted på omkring 35 °C. Om natten skal temperaturen falde. Angivelserne svinger fra stuetemperatur på 18-20 °C til omkring 24 °C. Begge dele går, så længe der er et tydeligt fald. Med et tykt sandlag er en varmemåtte eller et varmekabel under en del af bunden nyttig, suppleret af en spotlampe til varmestedet. Alt skal styres af en termostat.

Sørg for, at dyret altid kan trække sig ned i en kølig, dyb gang, hvis det bliver for varmt. Mål med digitale termometre i begge ender af terrariet.

Avlsdyr bør have en vinterhvile. Sænk temperaturen med 6-8 °C i en til to måneder, og forkort dagen til 8-10 timer. Det efterligner den kølige årstid, og dyrene går i gang med avlen, når varmen vender tilbage.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Arten kommer fra tørre egne og skal holdes tørt. Luftfugtigheden skal ligge på omkring 35-50 %, om vinteren gerne lidt lavere, og ventilationen skal være god. Undgå at gennemvæde terrariet.

Til gengæld skal dyret have adgang til fugt. Hold fugtekassen fugtig, men ikke våd, og lad ikke det nederste lag sand tørre helt ud. Sprøjt let med lunkent vand om aftenen, når lyset er slukket, så dyret kan slikke dråberne. Anbefalingerne går fra to gange om ugen til lidt hver dag. Gekkoen drikker sjældent af en skål og får meget af sin væske gennem insekterne, men en lav, tung vandskål i den kølige ende skader ikke. Konstant våd bund giver skimmel og hudproblemer.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er nataktiv og tilbringer dagen under jorden, så den får næsten intet direkte sollys. Hav lyset tændt 12-14 timer om sommeren og 8-10 timer om vinteren, styret af et tænd-sluk-ur, og lad der være helt mørkt om natten.

UVB er valgfrit, for der findes ingen målinger af, hvor meget UV arten får i naturen. Unger i vækst og æglæggende hunner kan alligevel få et svagt UVB-rør til skyggedyr (Ferguson-zone 1), fordi de har et stort kalkbehov. Monter røret over en del af terrariet, så dyret selv kan vælge skygge. Uden UVB er kalk og D3-vitamin i foderet endnu vigtigere.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Gekkoen har god appetit og er ikke kræsen. Fårekyllinger, græshopper og kakerlakker er et godt grundfoder, og melorme og voksmøllarver kan gives som afveksling. Insekterne må ikke være større end dyrets hoved, og insekter, der ikke bliver spist, tages ud igen. Mange voksne dyr tager gerne en nyfødt mus, men det er ikke nødvendigt, når insektfoderet er varieret, og det skal højst være en sjælden undtagelse.

Unger under seks måneder fodres hver dag, dyr på seks til tolv måneder 3-4 gange om ugen og voksne 2-3 gange om ugen. Pudr foderet med kalk ved hvert måltid til unger og æglæggende hunner og en gang om ugen til andre voksne. Giv D3-vitamin 1-2 gange om ugen til unger og æglæggende hunner og ellers hver anden uge. Stil desuden en lille skål med kalkpulver hos hunner i avl, så de selv kan tage, hvad de har brug for.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Gekkoen er rolig, men ikke et dyr til håndtering. Den kan bide hårdt, hvis den bliver grebet, og nyder man den bedst ved at se på. Skal den flyttes, så gør det roligt og tæt på underlaget, og tag aldrig fat i halen. Nye dyr skal have mindst et par uger i fred til at falde til.

Hanner er territoriale og må aldrig holdes sammen, og en han kan endda gå til angreb på en ny hun, der sættes ind til ham. Hold derfor dyrene enkeltvis, som par eller som en han med to hunner, og vær klar til at skille dem ad. Om dagen ligger gekkoen i sin gang og kommer først frem ved mørkets frembrud. Er den sløv eller nægter at spise i mere end en uge, er det et faresignal.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen er større end hunnen, har et bredere hoved og to tydelige buler under halens rod, hvor hemipenis-poserne sidder. Hunnen mangler bulerne. De fleste hanner har også hvide pletter på siderne ved skuldrene.

Dyrene kan være kønsmodne efter 10-12 måneder. Hunner bør dog vente, til de er mindst 18 måneder gamle og i god foderstand, fordi æggene kræver meget kalk. Lægger en hun for tidligt, kan æggene være golde, og kalkmangel kan give varige skader.

PARRING

I naturen topper hannernes sædproduktion fra september til december, og hunner med modne æg findes i samme periode og igen i januar og februar. I terrariet giver man avlsdyrene en vinterhvile på en til to måneder med lavere temperatur, tørrere luft og kortere dage, og bagefter fodres de rigeligt i en måneds tid, så de er i topform. Når de normale forhold er genoprettet, går dyrene i gang med at parre sig.

Han og hun kan godt gå sammen hele året. Hold øje med æglæggepladsen, for æggene er skrøbelige og kan knuses, når dyrene graver.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger 1-2 æg ad gangen. Hos 36 undersøgte vilde hunner var der i gennemsnit 1,7 æg pr. kuld. Første kuld kommer 3-5 uger efter parringen, og i fangenskab kan en hun lægge op til fire kuld i en sæson med 10-30 dages mellemrum. På den nordlige halvkugle lægger hunnerne i terrariet typisk æg fra januar til marts.

Æggene er næsten runde, omkring 18 × 16 mm, med en hård, men tynd og meget skrøbelig skal. Giv hunnen en dyb, let fugtig æglæggeplads, fx en kasse med fugtigt sand, og rigeligt med kalk og foder i hele sæsonen. Der er eksempler på hunner, der er døde af et æg, de ikke kunne lægge, så hold godt øje med dem (se under sundhed).

INKUBATION

Flyt æggene meget forsigtigt og uden at vende dem. Læg dem i en plastboks med små lufthuller, fyldt cirka to tredjedele op med perlit eller fint grus, og stil boksen i en inkubator. Substratet skal være forholdsvis tørt, mens luften i boksen skal være meget fugtig, 90-95 %.

Ved 28-30 °C klækker æggene efter 55-65 dage. Æggene tåler også lavere temperaturer: ned til 22 °C er nævnt, og så kan det tage over 90 dage. Temperaturafhængig kønsbestemmelse er ikke påvist hos arten.

Læs mere: Inkubation af æg

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er 6-7 cm lange og vejer 1,75-2,5 g ved klækningen. De har mørkebrune og cremefarvede bånd og ligner slet ikke de voksne. Hold dem i små bokse, der er nemme at gøre rene, med køkkenrulle eller et tyndt lag sand, et lille fugtigt skjul og lidt højere luftfugtighed end hos de voksne.

Giv små insekter, fx små fårekyllinger pudret med kalk og vitaminer, hver dag. Der findes ingen offentliggjorte tal for ungernes vækst, så vej dem jævnligt og følg deres udvikling.

Sundhed og typiske fejl

Sygdomme hos netop denne art er dårligt beskrevet, så rådene bygger på erfaringer fra fangenskab og almindelig gekkopasning. De typiske fejl er:

- For lidt kalk og D3-vitamin, især hos unger og æglæggende hunner, som har et stort kalkbehov. Det giver bløde knogler og rystelser. Pudr foderet, og stil en skål med kalk frem.
- Æg, der bliver siddende, eller som knuses, når hunnen graver. Giv en egnet æglæggeplads, og søg dyrlæge, hvis en drægtig hun virker slap eller prøver at lægge uden held.
- Hudrester, der sidder fast, fordi der mangler et fugtigt skjul. Giv en fugtekasse, og løsn resterne forsigtigt med lunkent vand.
- For høj luftfugtighed eller våd bund, som giver skimmel og hudproblemer.
- Overfodring. Gekkoen spiser gerne mere, end den har brug for, så hold øje med halen, og lad den ikke blive overdrevent tyk.
- Tabte haler efter slagsmål eller hårdhændet håndtering. Halen vokser ud igen, men ligner sjældent den oprindelige.

Et sundt dyr har klare øjne og en fyldig hale. Vildfangne dyr har sværere ved at vænne sig til fangenskab og får oftere problemer. Søg dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser i mere end en uge eller virker slapt.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.